

OKTÓBERI „GYÖNGYSZEMEK”

Bodó Mónika visszaemlékezése:

Az 1956 Öröksége Alapítványunk egyik fő cél kitűzése, röviden megfogalmazva, melyet az alapítvány létrehozója **Szécsi István** fogalmazott meg:

EMLÉKEZÜNK, ÉS SOHA NEM FELEJTÜNK.

Ennek jegyében évek óta élő történelem órákat és koszorúzással egybekötött kirándulásokat szerveztünk. Ez történt 2019 nyarán is. Alapítványunk lelkes tagjai Salgótarjánban és a vonzás körzetében található emlékhelyeket látogatta és koszorúzta meg. A kiránduláshoz a legifjabb hagyományörző is csatlakozott.

Trianonra emlékezve, Somoskőbe és Somoskőújfaluba helyeztük el a megemlékezés koszorúját.

Dr. Krepuska Géza (1861-1949) professzor emléktáblájánál

„Nógrád megye területét tekintve kétszerese volt, s 5 vármegye határolta: Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Gömör és Kis-Hont, Hont, Zólyom, és Heves.

Az 1920-as békediktátum Somost és Somoskőújfalut is elszakította az országtól. Ha valaki most Somoskőújfaluban jár, ott találja a 'Haza térés emlékművét', hiszen a községet **1924. február 15-én csatolták vissza Magyarországhoz.**

Történt ugyan is, hogy az egész országban híres és nemzetközileg is elismert **dr. Krepuska Géza** (1861-1949) professzor éppen Somoskőújfalu határában vásárolt meg 2170 holdnyi területet 1905-ben, melyen virágzó gazdaságot működtetett, jelentős szén-és bazaltbányászattal. Nevéhez fűződik az egyetlen Magyarország javára megítélt határrevízió 1920 után. A békeszerződés aláírása után az Antant-delegáció angol tisztje súlyos fülbetegségben szenvedett, s műtétre volt szüksége. A kor legelismertebb orvosához fordult, aki nem volt más, mint dr. Krepuska Géza, aki akkor a budapesti Rókus-kórház fül-orr-gégész professzora volt. A sikeresen végrehajtott operáció után, Krepuska meghívta vidéki birtokára a tisztet és elmondta neki, hogy a több ezer holdnyi területe, már másik országhoz tartozik. A rövid, ám annál tartalmasabb találkozáson részt vett még a Rimamurányi Vasmű igazgatója, és egy jogi szakértő is, valamint a másik oldalról több tiszt. Rábeszélték a tisztet, hogy próbáljanak szóba elegyedni az itteni lakossággal szlovákul. Természetesen ez nem sikerült nekik hiszen Somoskő és Somoskőújfalu tiszta magyar lakta község volt. A tiszt budapesti közbenjárásnak köszönhetően a két magyar település a környező bányákkal visszakerült Magyarországhoz. Ezen kívül sikerült még elérniük, hogy a határon túl maradt bányákba a munkások átjárhassanak, illetve az onnan szállított kitermelt kőért ne kelljen vámot fizetni – mindezt azzal az ürüggyel sikerült elérni, hogy az onnan szállított „macskakövekre” szükség van Budapest kövezésére. Somoskő vára azonban továbbra is az akkori Csehszlovákia területén maradt. A történethez hozzá tartozik még az is, hogy a körülbelül 15 négyzetkilométeres visszaszervezett területről szóló jegyzőkönyvet ugyan abban az időpontban – délután fél ötkor – írták alá, mint a trianoni békeszerződést.”

(Részlet, Bodó Mónika: „Odafentről nem a határok látszanak, hanem az, hogy magyarok vagyunk, mind.” – 2013. évi irodalmi-történelmi pályázat)

A nap folytatásaként az '56-os hősokeket, mártírokat! emlékéket tiszteltük meg.

Hargitay Lajos és Hadady Rudolf egykori lakóházának a falán elhelyezett emléktáblánál visszaemlékeztünk arra, mi is történhetett a két nemzetőrpáncsnokkal.

Ma már ismeretes és hivatalos dokumentumok ismerete birtokában, december 12-én este elfogták őket, majd hosszú kínzások után a Balassagyarmattól nem messze található Hugyag településen a pufajkások közvetlen közelségben agyonlőtték Hargitay Lajost és Hadady Rudolfot, testüket az Ipoly folyóba lökték.

Emléktáblán olvasható felirat: „EBBEN A HÁZBAN LAKTAK AZ ALCÉLGYÁRI NEMZETŐRSÉG EGYKORI PARANCSNOKAI, AZ 1956. ÉVI FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MÁRTÍRJAI: HADADY RUDOLF ÉS HARGITAY LAJOS. MEGGYILKOLÁSUK 52. ÉVFORDULÓJÁN ÁLLÍTTATTA: POFOSZ NÓGRÁD MEGYEI SZERVEZETE SALGÓTARJÁNI ÖNKORMÁNYZATA. 2008. DECEMBER 13.”

Ravasz István az 1956. december 8-i salgótarjáni sortűz áldozata. (Lakóházuk a keresztútban fekszik, ezek voltak az úgynevezett golyófogó házak.) István, a szívet lapátolta házuk előtt, amikor egy golyó halálosan megsebesítette. A kiváló költő 18 éves volt. Tiszteletére minden év decemberében egykori iskolája vers- és prózamondó versenyt rendez.

Salgótarjában október 23-án még nem történt tüntetés. Az első nyilvános megmozdulás 1956. október 27-én volt. A visszaemlékezések alapján több ezer főt számláló tömeg ledöntötte a város központjában található szovjet emlékművet, ennek talapzatára felmászva Csákvári László elszavalta a Nemzeti dalt, ami hatalmas sikert aratott, később a pártemberi elfogták és megkínózták.

Ekkor még fegyveres atrocitás nem történt a városban, a tüntetésre a választ december 7-én adták meg a karhatalmisták. Aznap este letartóztattak két munkást, akiket a Megyeháza épületében tartottak fogva. Ennek híre ment a városban, ezért a következő napra tüntetést szerveztek, ami December 8-án hatalmas vérfürdőbe torkollott.

1990 óta, minden évben a Megyeháza falán elhelyezett emléktáblánál emlékezünk meg a forradalmárokról és szabadságharcosokról.

19 éve, Schirilla György hosszútávfutó is megtiszteli a várost, aki október hónapban több tíz, száz kilométert lefutva jut a megyeszékhelyre.

Az 1956 Öröksége Alapítványt idén kisfiammal képviseltük.

2019. október 23.

Bodó Mónika
1956 Öröksége Alapítvány kurátora